

SUMONYI ZOLTÁN

Kézfogások

(Krakkó — Dobra — Pozsony)

A 90 éve született Illyés Gyula emlékének

Az 1589-es esztendő novemberének korareggelei szokatlanul szürkék és bárátságtalanul hidegek a lengyel királyság fővárosában. A Mariecky-székesegyház mögötti kis piactérről, pontosabban a Maly Rynek 14-es számú házából két fiatal novícius siet fázósan a Mária-templom főbejárata felé. Amint kiérnek a nagy piactér sarkára, a szomszédos Bárányos házból, ahol azidőtájt a kacér Wesselényiné is gyakran tartózkodik, kilép egy délceg katona, s kapatosan kurjongat a jezsuita-palánták felé. Magyarul, lengyelül, latinul — ahogy éppen a nyelvére jön, hiszen csak kötekedni akar.

A didergő vezna fiúk persze kikerülik a hajnali duhajkodót, de az idősebbik mégis valami szent borzongással vegyes tisztelettel nézi a hirhedt magyar főurat. Hiszen ő tudja, hogy kicsoda, s titokban már néhány versét is lemásolta: Gyarmati Balassi Bálint.

Am a költő honnan is tudhatná, hogy a következő évszázad legnagyobb magyar íróját riogatja, aki csak két éve került el Váradról?! És lehet, hogy soha többé nem találkozhatnak. Soha többé?! — Mert az igaz, hogy a fiatal Pázmány szigorú szerzete néhány hónap múlva Krakkóból Grácba, majd Rómába vezényli; a délceg úr-költő pedig hazamegy Magyarországra, hogy még elérje az utolsó komolyan vehető várostromot: nehogy lekésse valamiképp a hősi halált!

Hanem hát hol van még az a hősi halál, ki gondol arra harminchat évesen?! Most, amikor újra hazatérhet! Nem olyan földönfutó ő, ahogy már sokan gondolták: most is lám fölkereste egy fiatal lengyel nemes, hogy írna neki néhány ajánló sort Batthyány Boldizsárhoz Németújvárbá. Hát persze hogy ír, vagyis hogy írna, csak hogy Boldizsár úr, az ő atyai pártfogója éppen meghalt, korai özvegységre hagyva az árva Zrínyi Dorica asszonyt. — Úristen, micsoda szerelem volt az! S micsoda országra szóló skandalum annak idején, jó negyedszázada, a házasságuk. Még az ő zólyomi mestere sem értette, hogyan is veheti feleségül az a világot járt protestáns úrfi a Zrínyi bán leányát. — Ő pedig azt nem érthette, miért örült Bornemissza mester Szigetvár elestén ekképpen: Lám, a pápista Zrínyi elvette Isten büntetését.

Most hát, hogy Boldizsár úr megidvezült, ír a fiának, Ferencnek, ismeretlenül is. Hadd szolgálja a Batthyányakat ez a derék lengyel vitéz!

* * *

Képzeli el, hogy 1627 tavaszán egy agg kísértet-lovas poroszkál a dobrai várkastélyhoz vezető úton. Az öreg ló és a szerszámozás illik a síri vitézhez, akinek csak merev bal lába van a kengyelben, mert jobb lába helyén térdtől valami fatuskó ütődik a zötyögő jószág oldalához. A nyeregképében a buzogány

helyén egy mankó, s csupán a széles szablya jelzi, hogy nemesember s egykori vitéz hadnagy közeledik a Batthyányak dobrai kastélyához, s nem valami száz-éves lócsiszár. Mert legalább százévesnek látszik, pedig legföljebb hetvenkettő lehet... vagy lehetne.

A kapuőr nem is akarja beengedni a frissen rendbehozott kastélyba, ahová csak alig egy éve költözött át a hatalmas németújvári várból a megözvegyült Batthyány Ferencné: báró Poppel-Lobkovicz Éva. Hanem az agg vitéz szerencséjére éppen a kapunál éri őt utol egy négylovas zárt kocsi, oldalán nagy sárga bíbornoki címerrel, s ahogy a darabontok sietve kaput nyitnak, a bíboros kiint a lovas felé, engedjék csak be, ő ismeri még Krakkóból: jó embere volt a megboldogult Ferenc úrnak!

Az ötvenes éveiben járó ösztövérfőpap is nehézkesebben száll ki a batárból, mintsem energikus mozdulataiból elvárhatnánk. Talán a csúz, talán a hosszú utazás, de azért egy napnál tovább nem maradhat. Mint a Zrínyi-árvák frissen kinevezett gyámja épp' csak értük jött, a hét éves Miklósért és az öt éves Péterért. Hiszen már elég nagy fiúk, illő tudományra fogni őket; elég volt Poppel Éva rokoni anyáskodásából, gyerünk Grácba, a jezsuita páterek iskolájába!

***

Az esztergomi érsek pozsonyi palotája egy kicsiny zárt téren áll, s egyik ablakából sem látni a Kismartonból idevezető útra. Így hát az öreg bíboros — hogy megőrölte az utóbbi tíz év! — kurta botjára támaszkodva vonszolja magát egyik ablakmélyedésből a másikba. Már itt kellene lenniük azoknak a mihasznáknak, több mint egy hete indultak Rómából, hát csak nem érte őket valami?! Portyázó török, miegyéb... Persze, a nádor fia is velük van, előbb Kismartonba mennek, de hát akkor is! Aggódása szinte átmenet nélkül vált erős indulatra, már-már a fiúk ellen, amikor jelentik végre az Zrínyi-grófokat.

Miklós ismerve az öregúr indulatos természetét, s tudva, hogy ilyenkor csak a saját hóbortjaival lehet leszerelni, útizsákjából gyorsan előhúz egy formás könyvecskét. Nézd, atyám! — mondja köszönés helyett, — Orbán pápa verskö-tete! Nekem dedikálta!

Az érsek megszelídülve átveszi, belelapoz, s "szép, szép", morogja a foga közül. Aztán a könyvespolchoz biceg, leemel egy kézzel írott füzetecskét: hát ezt ismered-é? "Bocsásd meg Úristen ifjúságomnak vétkét, Sok hitetlenségét, undok fertelmességét,..." — Hát persze! — lelkendezik a kamasz —, de még a szerzőjét is! Ott láttam Dobrán, amikor értünk jöttél.

— Hogy láthattad, akkor már jó harminc esztendeje halott volt!

— De, igen, még beszélgettem is vele! Arról beszélt, hogy tartozunk őrizni életünket, valameddig lehet tisztességgel, arra nézve, hogy hazánknak többet szolgálhassunk. De a dicsőségnek törvénye az, hogy kívánjuk a halált, mikor életünk tovább tisztességes nem lehet.

— Ezt mondta? Hát, akkor lehet, lehet — adja meg magát az érsek. — Hiszen lásd, alig is lenne több, mint nyolcvan éves... Ó, a szegény, szegény...